

گزارشی از تنش های مرزی اخیر در جمهوری آذربایجان و گرجستان

تنش های مرزی میان دو کشور جمهوری آذربایجان و گرجستان موجب گسترش فضای اسلام هراسانه و ضد آذربایجانی در گرجستان و ترس و وحشت مردم درباره وابستگی بیش از حد این کشور به باکو و آنکارا شده است.

به گزارش آران نیوز به نقل از گروه بین الملل خبرگزاری تسنیم، در روز 28 مه در حالیکه جمهوری آذربایجان خود را آماده برگزاری روز جمهوریت به عنوان یکی از مهمترین تعطیلات ملی خود و نیز برگزاری فینال لیگ اروپا در تاریخ 29 مه می کرد، در اطراف منطقه داویت گارجا که در جمهوری آذربایجان کشیکچی داغ نامیده می شود درگیری ها و تنش های جدیدی اتفاق افتاد. هزاران نفر از معتقدان کلیسای ارتدوکس گرجستان به سمت معابد و کلیساهای منطقه باستانی داویت گارجا که در منطقه مرزی میان جمهوری آذربایجان و گرجستان واقع است حرکت کردند. در این حرکت اعتراضی، گروهی از کشیش های منطقه مارنئولی گرجستان در بزرگراه اصلی ورود به جمهوری آذربایجان تجمع اعتراضی برگزار کرده و با بستن «قبرمیزی کوپرو»، باعث ترافیک شدید اتومبیل ها در مرز ورودی دو کشور شدند. این کشیشان با شعار «داویت گارجا (معابد کشیکچی داغ) متعلق به گرجستان است» از مسئولان گرجی خواستند که با جمهوری آذربایجان برخورد سرسختانه داشته باشند و مشکلات ورود مردم گرجستان به معابد کشیکچی داغ را حل کنند. (1)

یکی از اعضای جنبش ضد اشغالگری گرجستان در مصاحبه ای پیرامون این حرکت گفت: «جمهوری آذربایجان به دنبال تحرکاتی در صومعه داویت گارجا بود. آنها قصد داشتند تا هزاران نفر را به این صومعه آورده و آن را به عنوان منطقه ای تحت تملک جمهوری آذربایجان اعلام کنند. ما به این صومعه رفتیم تا به دوستان آذربایجانی خود در صلح و آرامش اعلام کنیم که آنها اشتباه می کنند. منطقه داویت گارجا به طور کامل و جدایی ناپذیر متعلق به گرجستان است و ادعاهای طرف آذربایجانی نسبت به این صومعه ها کاملا بی اساس است». (2)

با وجود حرکت کاروان های بزرگ اتوموبیلها از سراسر گرجستان که به سمت مرز مشترک به جمهوری آذربایجان سرازیر شدند، نیروهای مرزبانی جمهوری آذربایجان گذرگاه های مرزی را برای دسترسی شهروندان گرجستانی به دو صومعه اودابنو و چیچخیتوری که در داخل خاک جمهوری آذربایجان واقع است را بازگشایی کردند. در تاریخ 20 آوریل رئیس جمهور گرجستان از این منطقه بازدید کرد. در نتیجه مرز در اواخر ماه آوریل و در آستانه تعطیلات عید پاک مسیحی به دنبال بیانیه سالومه زورابیشویلی رئیس جمهور گرجستان مبنی بر تسریع در روند مذاکرات پیرامون تعیین نقاط مرزی که به سمت مجموعه صومعه ها عبور میکند، از سوی جمهوری آذربایجان به طور موقت مسدود شد. با این وجود، این مسئله به زودی و در سطح وزیران امور خارجه دو طرف برطرف و دسترسی آزاد به صومعه ها نیز مجددا برقرار شد. (3)

اما در صبح روز 27 مه با فراخوان برخی از مقامات کلیسای ارتدوکس گرجستان صدها گرجی برای چندین ساعت بزرگراه استراتژیک باکو-تفلیس-آنکارا-استانبول را مسدود کردند. ترافیک خودروها تا نزدیکی قیرمیزی کوپرو در جنوب داویت گارجا ادامه داشت. این جاده مسیر عبود و مرور مسافران و همچنین ترانزیت کالا بین جمهوری آذربایجان، گرجستان و ترکیه است. جمهوری آذربایجان و گرجستان عملا هیچ راه ارتباطی دیگری با ترکیه به جز این مسیر ندارند. پلیس گرجستان پس از دو ساعت توانست تا شرکت کنندگان گرجی را برای بازکردن این بزرگراه متقاعد کند.

اما صبح روز بعد نزدیک به سه هزار معترض گرجی به مرز جمهوری آذربایجان و گرجستان رسیده و از آن عبور کردند و به دور صومعه های اودابنو و چیچخیتوری یک زنجیره انسانی تشکیل دادند. طرف آذربایجانی نیز خویشتنداری پیشه کرده و با طرف گرجستانی موافقت کردند تا برخوردی با معترضان نکنند. افسران آذری و گرجی نیز با توجه به این تصمیم با معترضان همراهی کردند. در نزدیکی صومعه چیچخیتوری معترضان گرجی پرچم ملی گرجستان را که منقش به صلیب سنت جورج و بسیار شبیه به پرچمی است که در جنگهای صلیبی مورد استفاده قرار میگرفت همراه خود به اهتزاز درآوردند. در نهایت معترضان به خاک گرجستان بازگشته و این تظاهرات به صورت مسالمت آمیز به پایان رسید.

پاتریارک ایلیا دوم رئیس کلیسای ارتدوکس گرجستان نقش مهمی در آرام کردن این بحران ایفا کرد. به طور مشخص وی از پیروان کلیسا خواست که به روابط گرجستان و جمهوری آذربایجان آسیبی نرسانند و یک نیروی ثالث نامعلومی در منطقه قفقاز را متهم به ایجاد تنش در روابط دو کشور کرد. (4)

اما نکته مهمی که باید به آن توجه کرد این است که چون دو طرف توانستند از افزایش بحران در اعتراضات روزهای 27 و 28 ماه مه جلوگیری کنند، بدان معنا نیست که مسائل و مشکلات اساسی پیرامون مجموعه کلیساهای و صومعه های موجود در مناطق مشترک مرزی حل شده است. باید توجه داشت که آخرین دور مذاکرات بین دولتی میان باکو و تفلیس در مورد تعیین مرز مشترک بدون هیچ پیشرفتی به پایان رسید.

جمهوری آذربایجان و گرجستان 480 کیلومتر مرز مشترک دارند. دو کشور طی 11 جلسه از کمیسیون مشترک مرزی که از سال 1995 آغاز به کار کرده است پیرامون 314 کیلومتر از نقاط مرزی به توافق رسیده اند. به گفته لایلا عبدالله اوا سخنگوی وزارت امور خارجه جمهوری آذربایجان اسناد مورد استناد برای تعیین مرزهای مشترک با گرجستان بر اساس نقشه هایی است که در سال های 1938 و 1963 مور تایید قرار گرفته و تاکنون هیچگونه مشکلی در ارتباط با این نقشه ها وجود نداشته است. بر اساس این اسناد صومعه بتوبانی در داخل خاک جمهوری آذربایجان قرار دارد که این مساله مورد اعتراض گرجستان نیست. اما دو مجموعه کلیسایی اصلی در این منطقه به نام اودابنو و چیچخوتوری در میانه مورد مناقشه ترین مناطقی قرار دارند که هر دو طرف درباره هر سانتی متر آن ادعا دارند. به منظور حل این اختلافات، تفلیس پیشنهاد مبادله زمین در سایر مناطق مرزی را داده که با مخالفت باکو روبرو شده است. با توجه به اهمیت استراتژیک روابط دوجانبه، هر دو طرف موافقت کرده اند تا وضعیت فعلی حفظ شود و با وجود ادامه مذاکرات به کشیش ها، زائران و گردشگران همانند سابق اجازه می دهند که آزادانه از این مناطق بازدید کنند. (5)

بسیاری از کارشناسان گرجی معتقدند که جمهوری آذربایجان هرگز پیشنهاد گرجستان مبنی بر مبادله زمین را نخواهد پذیرفت. به عنوان مثال دیوید آوالیشویلی معتقد است که جمهوری آذربایجان به دنبال ایجاد یک ملت چندفرهنگی به سبک اروپا است؛ هرچند اکثریت جمعیت آذربایجان مسلمان هستند اما این مجموعه کلیسا و صومعه های باستانی هویت آذربایجانی را به عنوان ملتی که شهروندانش می توانند هم مسلمان باشند و هم مسیحی تقویت می کند.

افزایش تنش های مرزی میان دو کشور با واکنش تند و احساسی برخی سیاستمداران ملی گرای گرجستانی روبرو شد و اعمال و اظهارات آنها باعث تحریک افکار عمومی در هر دو کشور شد. به عنوان مثال شالوا ناتلاشویلی رهبر حزب کارگر گرجستان با همراهی رسانه ها از این منطقه بازدید کرده و آذربایجانی ها را مردمی وحشی از آسیای مرکزی و غیرمتمدن نامید. ایراکلی اکرواشویلی وزیر دفاع سابق گرجستان نیز در یادداشتی به دیدار خود با همتای آذربایجانی اش در سال 2005 اشاره و با افتخار اعلام کرد که در آن دیدار چگونه وی را با اخراج 500 هزار آذری که در گرجستان زندگی می کنند تهدید کرده است. در پاسخ به این اقدامات، میخائیل ساکاشویلی رئیس جمهور سابق گرجستان پیشنهاد کرد که میان تفلیس و باکو میانجیگری کند. وی اظهار داشت که پیش از روی کار آمدن دولت فعلی در گرجستان شاهد تنش و درگیری در مرز دو کشور نبودیم. سفیر سابق گرجستان در اتحادیه اروپا و عضو فعلی پارلمان سالومه ساماداشویلی نیز معتقد است حزب حاکم گرجستان نمی تواند از مسئولیت خود در ارتباط با این تحولات خطرناک و بدتر شدن روابط گرجستان با شریک راهبردی خود یعنی جمهوری آذربایجان شانه خالی کند.

پس از سقوط اتحاد جماهیر شوروی در 1991 مرزهای اداری میان 15 جمهوری سوسیالیستی تشکیل دهنده شوروی به عنوان مرزهای بین دولتی از سوی جامعه بین الملل مورد شناسایی قرار گرفت. با این حال حتی در دوران شوروی بعضی از این مرزهای اداری در برخی از مناطق مبهم و نامشخص بودند. مشکلی که پس از 1991 به جمهوری تازه استقلال یافته به ارث رسید که اغلب تا به امروز نیز ادامه یافته است. مرزهای جمهوری آذربایجان با گرجستان نیز با وجود روابط دوستانه میان دو کشور و ارتقا روابط به سطحی استراتژیک از دهه 90 میلادی هنوز به طور کامل مشخص نشده است. در واقع از دهه 90 میلادی تا همین اواخر وضعیت موجود در اطراف منطقه کشیکچی داغ یا داویت گاراجا که در 50 سال اخیر حکمفرما بوده است را تایید کرده اند. باکو حاکمیت دوفاکتوی کلیسای ارتودوکس گرجستان بر کل مجموعه صومعه ها شامل دو صومعه چیچخیتوری و اودابنو که بر اساس اکثر نقشه های موجود در قلمروی جمهوری آذربایجان واقع است را تحمل کرده است. در مقابل نیز گرجستان سعی نکرده تا فرآیند تعیین مرزها را با عجله دنبال کند.

این تحولات اخیر موجب گسترش فضای اسلام هراسانه و ضد آذربایجانی در گرجستان و ترس و وحشت مردم درباره وابستگی بیش از حد این کشور به باکو و آنکارا شده است. این نگرانی ها و اعتقاد سنتی در مورد مورد تبعیض واقع شدن گرجستان از سوی همسایگان مسلمانانش خصوصا طی هفته های اخیر و پس از مسدود شدن مرز از سوی باکو در روز عید پاک مسیحی تقویت شده است. خصوصا که آنکارا و باکو در تصمیمی غیر معمول از دعوت مقامات گرجستان برای شرکت در نشست امضای تفاهمنامه همکاری و مشارکت روسیه در خط آهن باکو-تفلیس-کارس خودداری کردند. ماموکا باختادزه نخست وزیر گرجستان یکی از سه شرکای اصلی خط آهن باکو-تفلیس-آنکارا از امضای این یادداشت همکاری انتقاد کرد. وی با توجه به توافق بین المللی بین گرجستان، جمهوری آذربایجان و ترکیه معتقد است که مشارکت طرف های دیگر در پروژه خط آهن باکو-تفلیس-آنکارا، ناهمبند حل، ضایت همه طرف ها است. (6)

<https://tn.ai/2020348> .1

[/https://jamestown.org/program/azerbaijan-and-georgia-narrowly-avoid-fresh-border-conflict](https://jamestown.org/program/azerbaijan-and-georgia-narrowly-avoid-fresh-border-conflict) .2

<https://tn.ai/2012555> .3

<http://www.tabula.ge/ge/verbatim/149458-ilia-ii-davit-garejeze-azerbajians-da-saqartvelos-shoris-problemebis-sheqmna-sxva> .4

<https://tn.ai/2012555> .5

